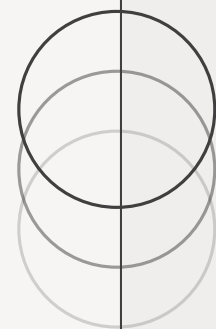

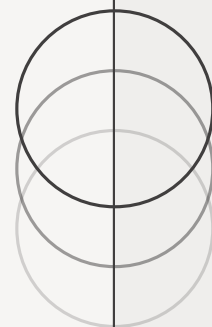
АНАЛІЗ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ У СВІТІ (ВКЛЮЧАЮЧИ УКРАЇНУ) ТА ПОРУШЕННЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

ПЛАН

- 1.ВСТУП: ПОНЯТТЯ ТА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
- 2.БОСНІЙСЬКА ВІЙНА ТА КОНФЛІКТИ НА ТЕРИТОРІЇ КОЛИШНЬОЇ ЮГОСЛАВІЇ (1991–2001)
- 3.ЗБРОЙНІ КОНФЛІКТИ У СЕРЕДНЬОМУ ТА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ
- 4.ВОЄННІ КОНФЛІКТИ НА ТЕРИТОРІЇ АФРИКИ
- 5.РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА ТА ПОРУШЕННЯ НОРМ МГП
- 6.ВИСНОВКИ

1.ВСТУП: ПОНЯТТЯ ТА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Збройний конфлікт

— це застосування збройної сили між державами або всередині держави між урядом і організованими збройними групами.

У міжнародному гуманітарному праві (МГП) розрізняють два основних типи:

МІЖНАРОДНИЙ ЗБРОЙНИЙ КОНФЛІКТ (МЗК):

ВИНИКАЄ МІЖ ДВОМА АБО БІЛЬШЕ
ДЕРЖАВАМИ.

ПРИКЛАДИ: ВІЙНА В ІРАКУ 2003 Р.,
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА (З 2014).

НЕМІЖНАРОДНИЙ ЗБРОЙНИЙ КОНФЛІКТ (НЗК):

ВІДБУВАЄТЬСЯ В МЕЖАХ ОДНІЄЇ
ДЕРЖАВИ МІЖ УРЯДОВИМИ СИЛАМИ
ТА ПОВСТАНСЬКИМИ ГРУПАМИ.

ПРИКЛАДИ: ГРОМАДЯНСЬКА ВІЙНА В
СИРІЇ, КОНФЛІКТ У СУДАНІ, ЄМЕНІ.

ДЖЕРЕЛА МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА (МГП)

1. ЖЕНЕВСЬКІ КОНВЕНЦІЇ 1949 РОКУ (4 КОНВЕНЦІЇ):

- **I—ЗАХИСТ ПОРАНЕНИХ І ХВОРИХ У СУХОПУТНИХ ВІЙСЬКАХ.**
- **II—ЗАХИСТ ПОРАНЕНИХ І ХВОРИХ НА МОРІ.**
- **III—ЗАХИСТ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ.**
- **IV—ЗАХИСТ ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ.**

2. ДОДАТКОВІ ПРОТОКОЛИ 1977 РОКУ:

- **ПРОТОКОЛ I—ЩОДО МІЖНАРОДНИХ КОНФЛІКТІВ.**
- **ПРОТОКОЛ II—ЩОДО НЕМІЖНАРОДНИХ КОНФЛІКТІВ.**

3. СТАТУТ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ (1998):

- **ВИЗНАЧАЄ ЗЛОЧИНИ ГЕНОЦИДУ, ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ ТА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЛЮДЯНОСТІ.**

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ МГП

- **Принцип пропорційності:**
- Заборонено атаки, які спричиняють надмірні втрати серед цивільних порівняно з очікуваною військовою перевагою.

- **Принцип необхідності:**
- Використання сили має бути лише у тій мірі, яка необхідна для досягнення військової мети.

- **Принцип розрізнення:**
- Бойові дії повинні бути спрямовані лише проти військових цілей, не проти цивільних.

- **Принцип гуманності:**
- Забороняє катування, нелюдське поводження, сексуальне насильство, убивства цивільних.

МІЖНАРОДНІ ОРГАНИ КОНТРОЛЮ:

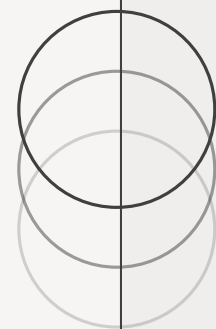

Міжнародний комітет Червоного Хреста
(МКЧХ) — здійснює гуманітарний моніторинг у
зонах конфліктів.

ООН — Рада Безпеки,
Комісії з прав людини.

Міжнародний кримінальний
суд (МКС) — розслідує воєнні
злочини.

2. БОСНІЙСЬКА ВІЙНА ТА КОНФЛІКТИ НА ТЕРИТОРІЇ КОЛИШНЬОЇ ЮГОСЛАВІЇ (1991–2001)

- Після розпаду Соціалістичної Федеративної Республіки Югославії (СФРЮ) у 1991 р. виникли незалежні держави: Словенія, Хорватія, Боснія і Герцеговина, Північна Македонія.
- У багатонаціональній Югославії накопилися етнічні, релігійні та політичні протиріччя, особливо між сербами, хорватами та боснійцями.

Основні етапи конфліктів:

- 1.**Словенія (1991) – короткий 10-денний конфлікт, $\approx$ 100 загиблих.
- 2.**Хорватія (1991–1995) – війна між хорватами та сербською меншиною ($\approx$ 20 тис. загиблих).
- 3.**Боснія і Герцеговина (1992–1995) – наймасштабніший конфлікт:
 - Утворення самопроголошеної Республіки Сербської.
 - Облога Сараєва — найдовша в сучасній історії (1425 днів).
 - Геноцид у Сребрениці (1995): понад 8 000 мусульманських чоловіків та хлопчиків розстріляні сербськими військами.

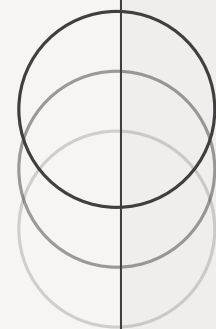
Міжнародна реакція

- **1993 р.** — створено Міжнародний трибунал по колишній Югославії (ІСТУ) у Гаазі.
- **Засуджено понад 160 осіб**, у тому числі політичних і військових лідерів (зокрема Радована Караджича, Ратко Младича).
- **Визнано, що масові злочини у Сребрениці становлять геноцид — перше таке визнання в Європі після Другої світової війни.**

Наслідки

- Понад 100 000 загиблих, 2,2 млн біженців.
- Створення **мирного договору (Дейтонські угоди, 1995 р.)**, який завершив конфлікт.
- **Прецедент** для створення постійного Міжнародного кримінального суду (МКС).

3.3БРОЙНІ КОНФЛІКТИ У СЕРЕДНЬОМУ ТА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ

Ірак

2003 р. — вторгнення США та коаліції проти режиму Саддама Хусейна.

Після падіння режиму — громадянська війна між сунітами, шиїтами та курдами.

2014–2018 рр. — війна проти Ісламської держави (ІДІЛ).

Порушення МГП:

Напади на цивільні райони, використання катувань у в'язницях (Абу-Грейб).

Масові страти бойовиками ІДІЛ.

Сирія

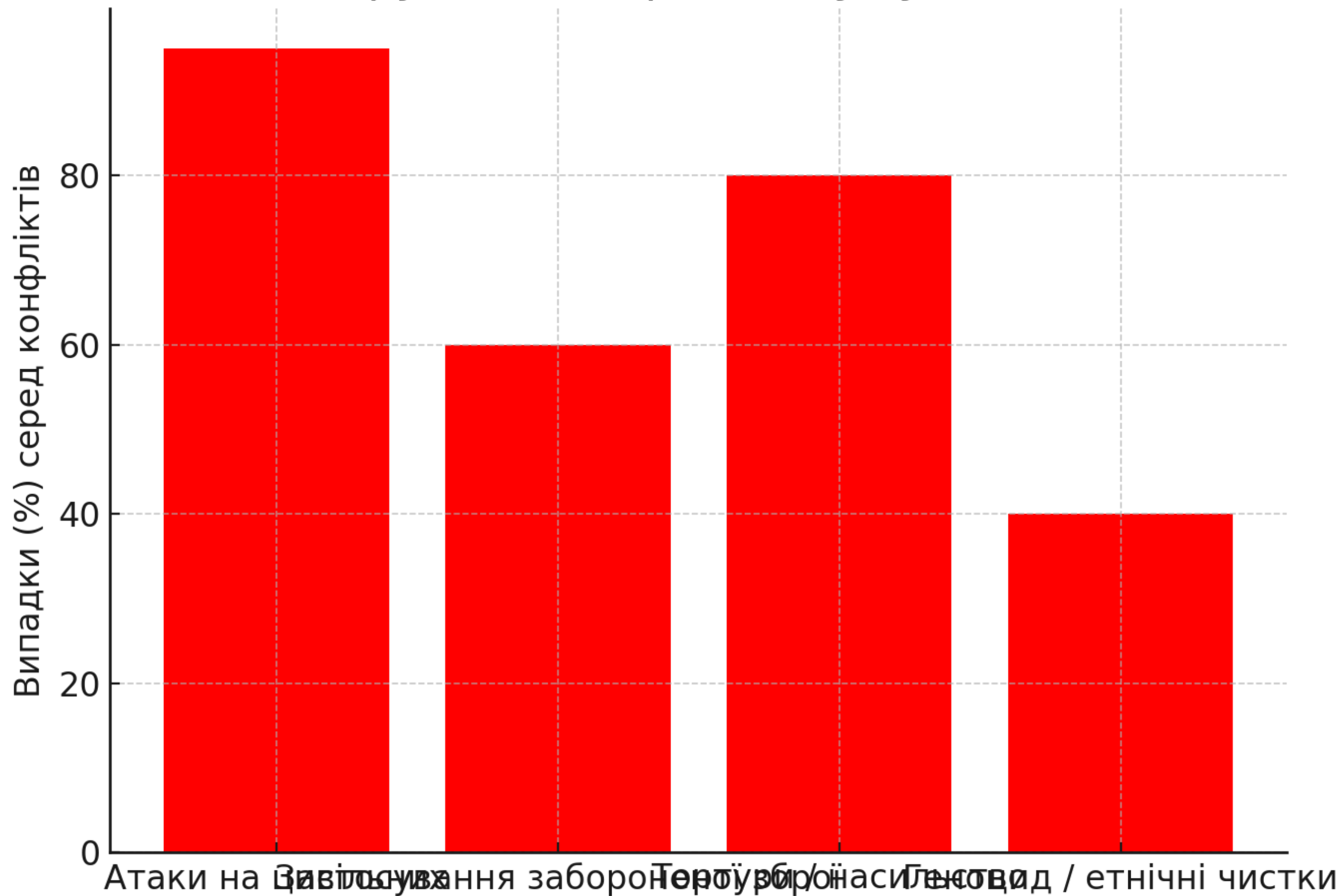
2011 р. — початок громадянської війни, що переросла у міжнародний конфлікт:

Участь урядових військ, опозиції, курдів, Росії, Ірану, Туреччини, США.

Порушення МГП:

- Використання хімічної зброї (зарин, хлор) проти цивільних у Гуті (2013).
- Руйнування лікарень, шкіл, історичних пам'яток.
- Наслідки:
- Понад 500 000 загиблих, 6,8 млн біженців.
- Більшість населення втратила доступ до медичної допомоги та питної води.

Типові порушення норм МГП у сучасних війнах

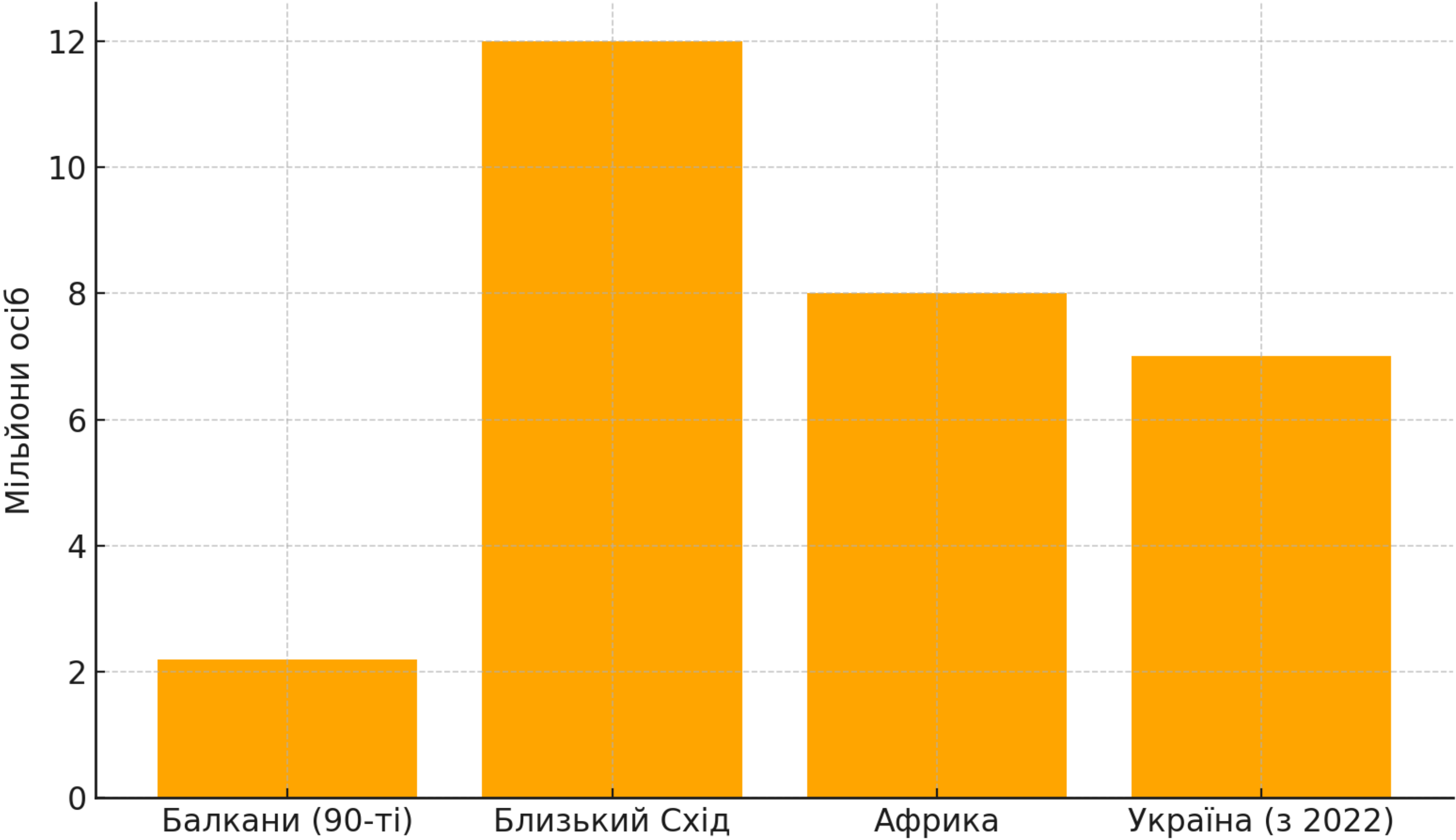

Ємен

З 2015 р. — війна між урядом та повстанцями-хуситами (підтримуваними Іраном).

- Втручання Саудівської Аравії призвело до масових авіаударів.
- Порушення МГП:
- Бомбардування цивільних районів.
- Блокада портів, що спричинила гуманітарну катастрофу — понад 20 млн осіб потребують допомоги.

Кількість біженців під час збройних конфліктів

Ізраїль – Палестина

Тривалий конфлікт із регулярними ескалаціями (останнє — 2023–2024 рр.).

Порушення:

- Ракетні обстріли цивільних міст.
- Використання мирного населення як «живого щита».
- Міжнародна спільнота закликає до дотримання принципів пропорційності та розрізнення.

Жертви у збройних конфліктах (приблизно)

Ізраїль-Палестина (до 2024)

Ємен (з 2015)

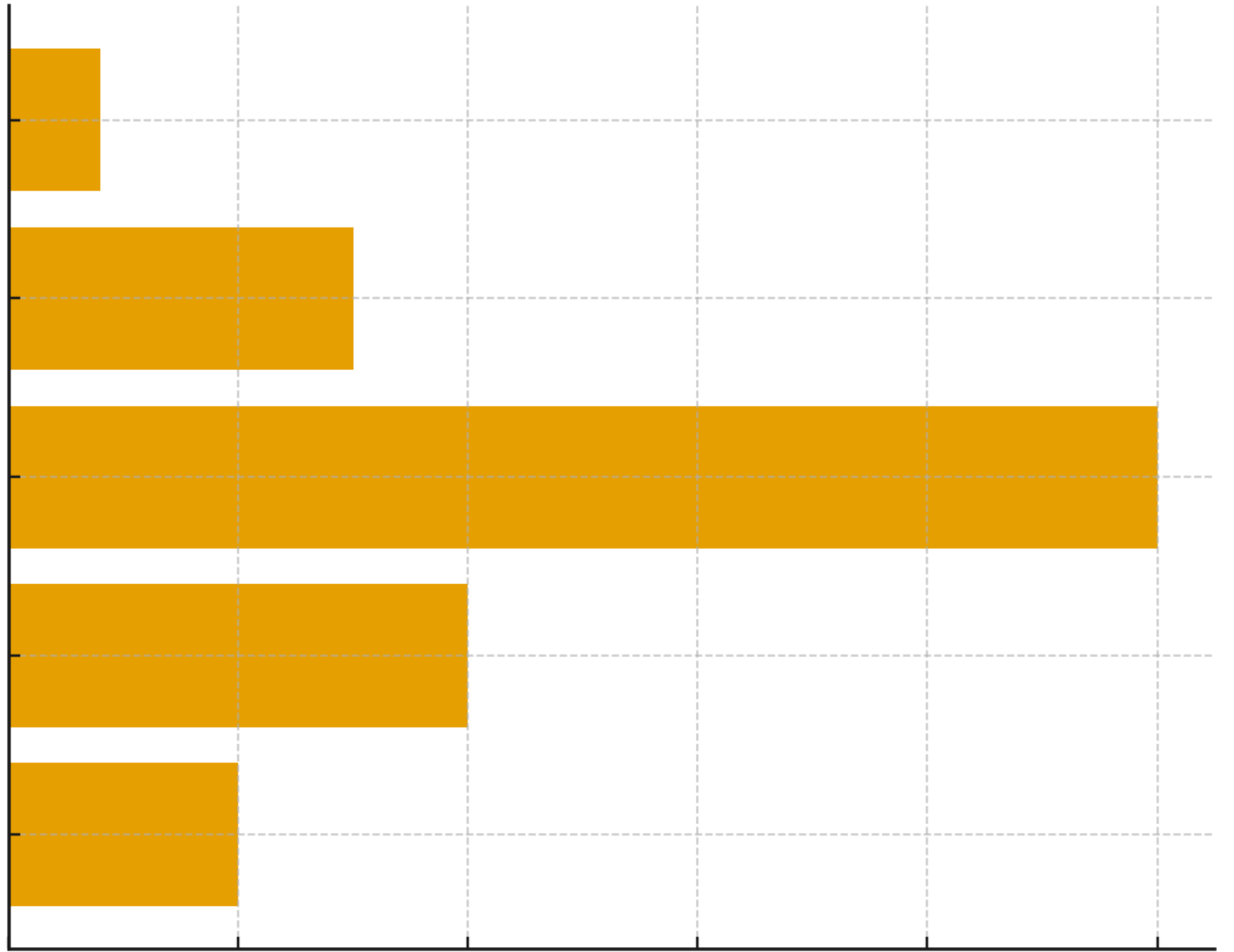
Сирія (з 2011)

Ірак (2003-2011)

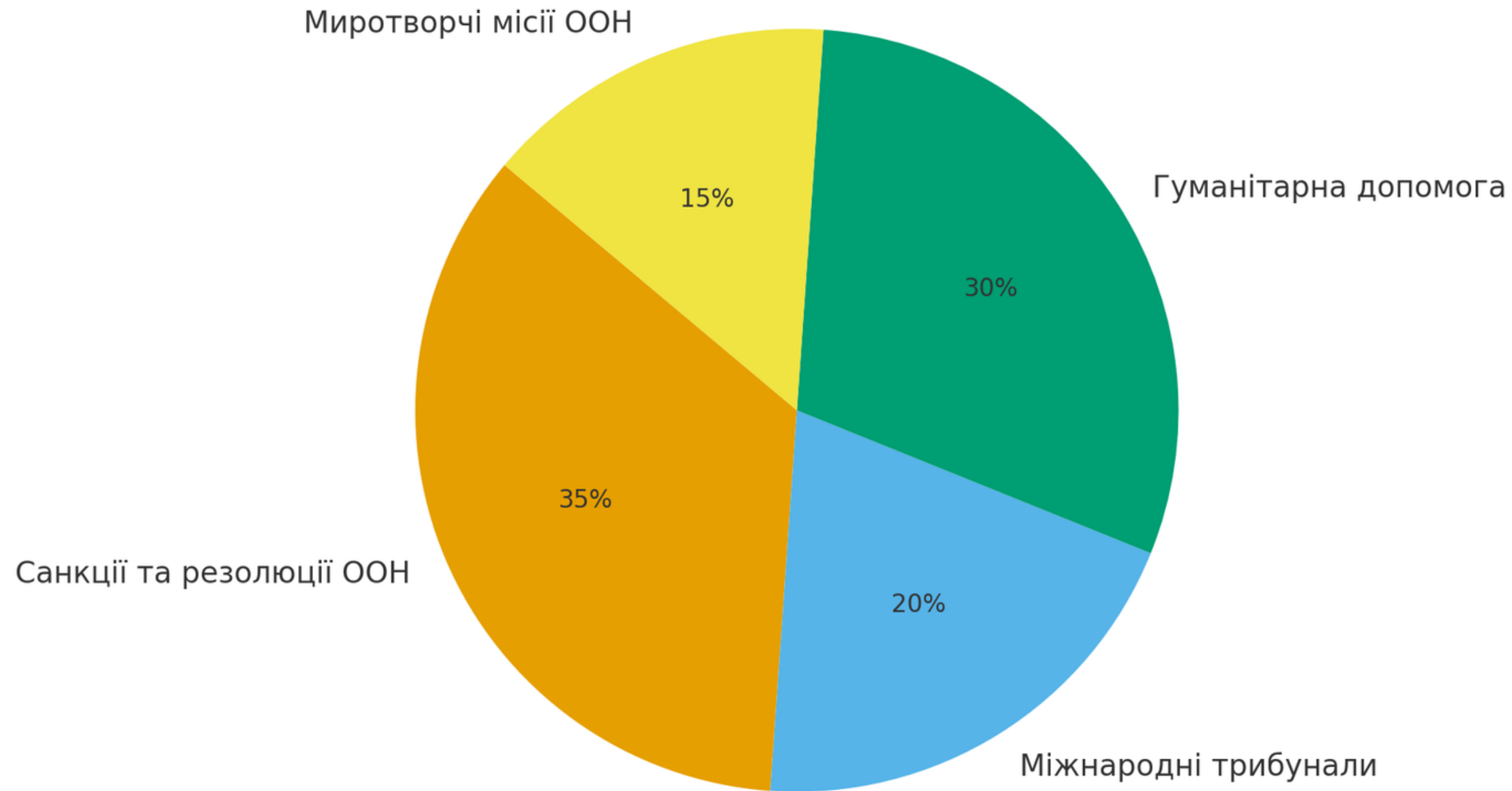
Боснія (1992-1995)

0 100000 200000 300000 400000 500000

Кількість загиблих (осіб)

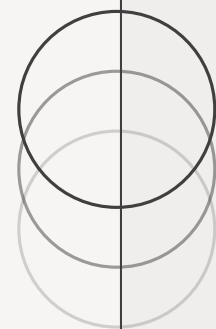
Форми міжнародної реакції на збройні конфлікти

«Форми міжнародної реакції на збройні конфлікти».

Орієнтовний розподіл зусиль світової спільноти:

35% — санкції та резолюції ООН,
30% — гуманітарна допомога,
20% — створення міжнародних трибуналів,
15% — миротворчі місії ООН.

4.ВОЄННІ КОНФЛІКТИ НА ТЕРИТОРІІ АФРИКИ

Збройні конфлікти на території Африки залишаються одними з найтриваліших і найкривавіших у світі. Після хвилі деколонізації в середині ХХ століття більшість африканських держав отримала політичну незалежність, однак штучні кордони, створені колонізаторами, призвели до численних етнічних і релігійних протистоянь.

Слабкість державних інститутів, економічна нерівність і боротьба за природні ресурси стали підґрунтям для багатьох воєн, більшість з яких мають неміжнародний характер.

Африка — один із найбільш конфліктних регіонів світу.

Після деколонізації (1950–1970-ті рр.) багато держав отримали незалежність, але:

- кордони залишилися штучними (колоніальна спадщина),
- виникли етнічні, релігійні та ресурсні суперечності,
- слабкі урядові інститути не змогли запобігти внутрішнім війнам.

За останні 30 років на континенті відбулося понад 30 активних збройних конфліктів, більшість із них — неміжнародного характеру, тобто громадянські війни.

Демократична Республіка Конго (ДРК)

Період: 1996–2003 (Перша і Друга конголезькі війни).

Сторони: уряд ДРК, повстанські групи, збройні сили сусідніх країн (Руанда, Уганда, Ангола).

Жертви: понад 5 мільйонів осіб — найбільша кількість після Другої світової війни.

Порушення МГП:

- Використання дитячих солдатів (до 30 тис.).
- Масові вбивства цивільних, зґвалтування, примусове переселення.
- Незаконний видобуток природних ресурсів для фінансування війни (золото, колтан).

Міжнародна реакція:

- Місія ООН MONUC (пізніше MONUSCO) — найбільша миротворча операція у світі.
- Розслідування Міжнародного кримінального суду (МКС) — засудження воєначальників (Томас Лубанга, Жермен Катанга).

Іншим трагічним прикладом є **конфлікт у Дарфурі (західний Судан), що розпочався у 2003 році**. Повстанські угруповання, які виступали проти дискримінації місцевого населення, зіткнулися з жорстокою реакцією уряду, який використовував підтримувані ним міліції «джанджавід».

Наслідком стали масові етнічні чистки, спалення сіл, зґвалтування та страти цивільних.

За оцінками ООН, жертвами конфлікту стали понад **300** тисяч людей, а близько 2,5 мільйона були змушені покинути свої домівки. Рада Безпеки ООН передала ситуацію до Міжнародного кримінального суду, який видав ордер на арешт президента Омара аль-Башира за звинуваченням у геноциді та злочинах проти людяності — це був перший випадок, коли чинного главу держави офіційно звинуватили у геноциді.

Судан (Дарфур)

Період: 2003–2008 (активна фаза, триває донині з перервами).

Причини: протистояння між центральною владою та повстанцями з регіону Дарфур, які виступали проти дискримінації місцевого населення.

Жертви: понад **300 000** загиблих, **2,5** млн біженців.

Порушення МГП:

- Геноцид, етнічні чистки, спалення сіл.
- Масові зґвалтування та катування.
- Застосування авіаударів по мирному населенню.

Міжнародна реакція:

- Рада Безпеки ООН передала справу до Міжнародного кримінального суду.
- Ордер на арешт президента Омара аль-Башира (2009) за звинуваченням у геноциді, злочинах проти людяності та воєнних злочинах — безпрецедентний крок.

Новітнім осередком насильства став конфлікт у регіоні Тиграї в Ефіопії, який розгорівся у 2020 році.

Збройне протистояння між федеральним урядом і Народним фронтом визволення Тиграї призвело до загибелі сотень тисяч людей і гуманітарної катастрофи.

Звітами ООН зафіксовано численні злочини: страти мирного населення, блокування гуманітарної допомоги, масові зґвалтування та використання голоду як зброї.

Попри підписання перемир'я у 2022 році, ситуація в регіоні залишається нестабільною.

Ефіопія (регіон Тиграй)

Період: 2020–2022 (активна фаза), триває нестабільність.

Причини: політичний конфлікт між урядом Ефіопії та Народним фронтом визволення Тиграю (TPLF).

Жертви: **≈ 600 000 осіб, понад 2 млн переміщених.**

Порушення МГП:

- Масові вбивства цивільних, блокування гуманітарної допомоги.
- Використання голоду як зброї.
- Масові зґвалтування як метод залякування.

Міжнародна реакція:

- Розслідування ООН і Африканського Союзу.
- Гуманітарна допомога заблокована урядом, що спричинило голод у регіоні.

Окрім цих великих воєн, Африка потерпає від хронічних конфліктів у Центральноафриканській Республіці, Сомалі, Малі, Нігері та Буркіна-Фасо. У ЦАР триває громадянська війна між урядовими силами та повстанцями, у Сомалі діє радикальне угруповання «Аш-Шабаб», пов'язане з «Аль-Каїдою», а в країнах Сахелю поширюються ісламістські рухи та відбуваються військові перевороти.

Порушення міжнародного гуманітарного права в африканських війнах мають системний характер. Серед найпоширеніших злочинів — масові вбивства, етнічні чистки, використання дітей у бойових діях, сексуальне насильство як інструмент війни, знищення культурних пам'яток і перешкоджання гуманітарній допомозі. Відповідно до Женевських конвенцій і Римського статуту Міжнародного кримінального суду, такі дії кваліфікуються як воєнні злочини, злочини проти людяності або геноцид.

Тип порушення	Приклади	Правова кваліфікація
Масові вбивства, етнічні чистки	Дарфур, ДР Конго, Руанда	Геноцид, злочини проти людяності
Використання дітей у збройних силах	ДР Конго, ЦАР, Сомалі	Воєнний злочин (ст. 8 Статуту МКС)
Сексуальне насильство як зброя війни	Конго, Судан, Тиграї	Злочини проти людяності
Руйнування сіл і культурної спадщини	Малі (Тімбукту)	Порушення Гаазької конвенції 1954 р.
Блокування гуманітарної допомоги	Судан, Ефіопія	Порушення Женевських конвенцій

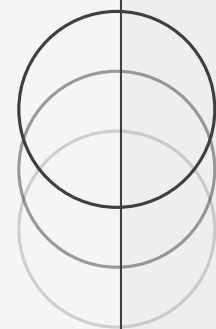
Міжнародне співтовариство реагує через місії ООН, гуманітарні програми та судові переслідування. На континенті діють кілька миротворчих операцій — у Конго (**MONUSCO**), у Центральноафриканській Республіці (**MINUSCA**), у Сомалі (**UNSOM**), у Судані (**UNAMID**).

Африканський Союз бере участь у посередництві, хоча його ресурси часто обмежені.

Діяльність Міжнародного кримінального суду сприяла створенню важливих **прецедентів у міжнародному праві щодо переслідування за геноцид, використання дитячих солдатів та сексуальне насильство під час війни.**

Таким чином, воєнні конфлікти в Африці демонструють, наскільки тісно пов'язані політична нестабільність, економічна боротьба та порушення прав людини. Вони створюють постійну гуманітарну кризу, що охоплює мільйони людей, і водночас підштовхують міжнародне право до розвитку механізмів притягнення до відповідальності за найтяжчі злочини проти людяності.

5. РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКА ВІЙНА ТА ПОРУШЕННЯ НОРМ МГП

Російсько-українська війна є одним із найглибших і найтрагічніших конфліктів ХХІ століття, який став викликом для всієї системи міжнародного права та безпеки. Її витоки сягають 2014 року, коли Російська Федерація порушила суверенітет і територіальну цілісність України, анексувавши Крим та розпочавши збройну агресію на Донбасі. У лютому 2022 року ситуація переросла у повномасштабне вторгнення, яке перетворилося на наймасштабніший конфлікт у Європі з часів Другої світової війни.

Російська агресія порушує базові принципи Статуту ООН, зокрема заборону застосування сили проти територіальної цілісності чи політичної незалежності іншої держави (стаття 2). Крім того, вона суперечить Гельсінському заключному акту 1975 року, Будапештському меморандуму 1994 року, у якому Росія гарантувала Україні безпеку в обмін на відмову від ядерної зброї, а також численним нормам міжнародного гуманітарного права.

Тип об'єктів	Кількість
Житлові будинки	160 000+
Освітні заклади	3 800
Медичні установи	1 600
Об'єкти енергетики	420
Культурні об'єкти (музеї, театри, церкви)	560

**Кількість
пошкоджених об'єктів
цивільної
інфраструктури
(2022–2025)**

Воєнні дії супроводжуються системними порушеннями **Женевських конвенцій 1949 року та Додаткових протоколів до них**. Серед найбільш очевидних злочинів — умисні напади на цивільне населення, обстріли житлових кварталів, лікарень, шкіл, об'єктів енергетичної та критичної інфраструктури. У багатьох містах України — Бучі, Ірпені, Маріуполі, Ізюмі, Харкові, Херсоні — були зафіксовані масові вбивства цивільних, катування, зґвалтування, депортації та незаконні затримання. Ці дії кваліфікуються як воєнні злочини та злочини проти людяності відповідно до Римського статуту Міжнародного кримінального суду.

Порівняння руйнувань у Бучі, Маріуполі та Ірпені

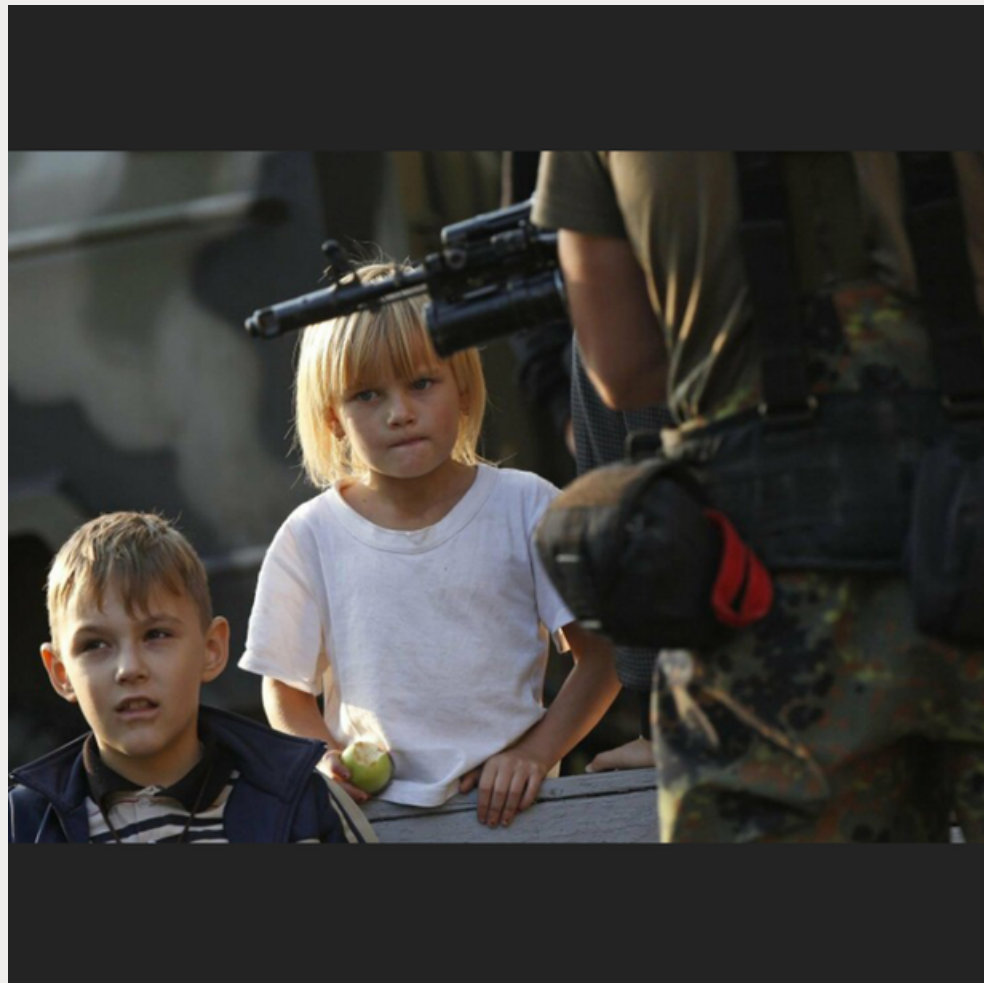
Місто	Населення до війни	Руйнування	Загиблі цивільні
Маріуполь	430 000	95% будівель знищено	≈ 25 000
Буча	37 000	30% зруйновано	понад 450 (масові поховання)
Ірпінь	62 000	70% забудови пошкоджено	300+

Особливою формою порушень є **насильницьке вивезення українських дітей на територію Російської Федерації**, що має ознаки депортації та примусової асиміляції. За даними української сторони, кількість депортованих дітей перевищує сто тисяч.

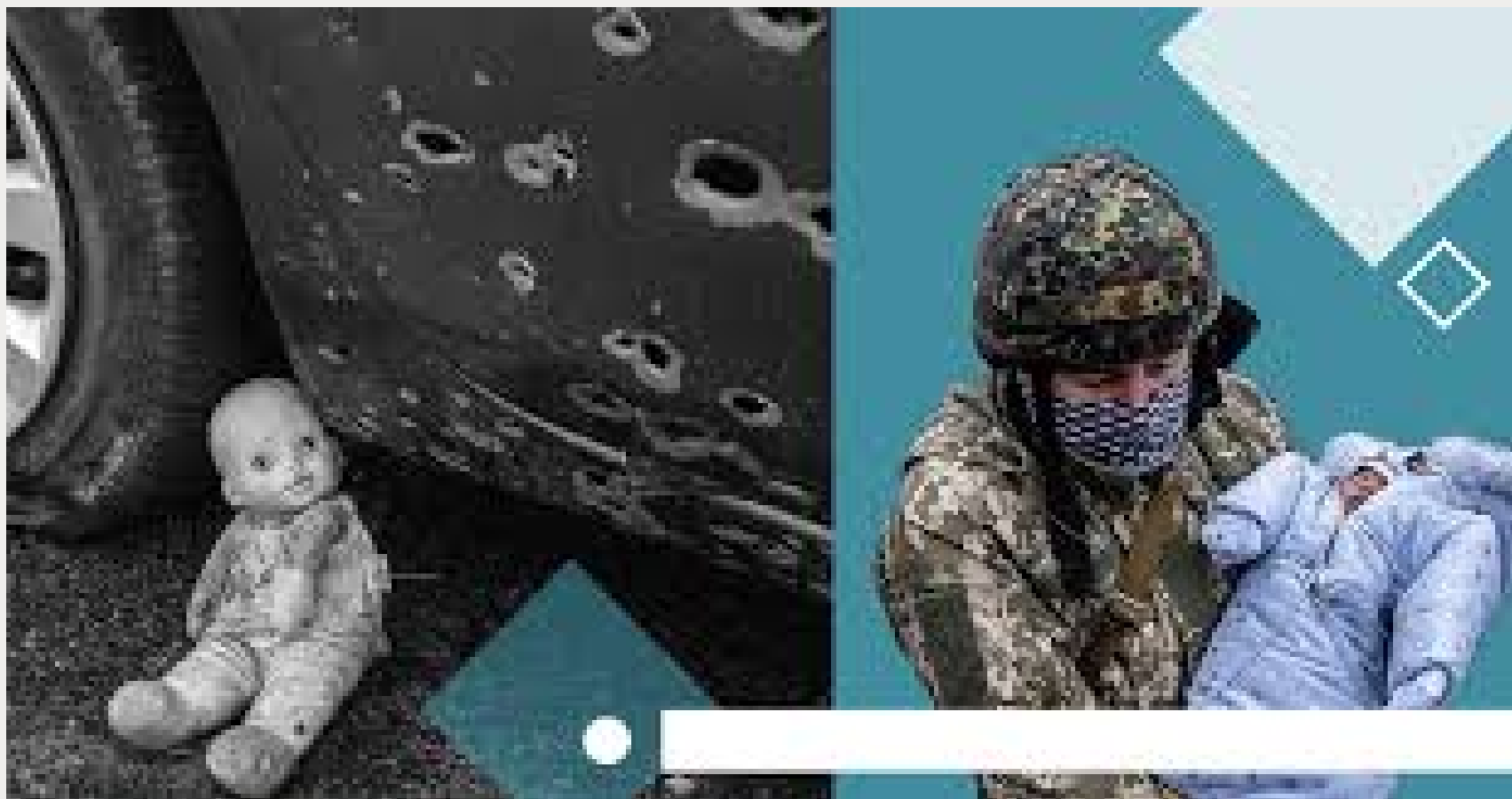
Міжнародний кримінальний суд у березні 2023 року видав ордери на арешт президента Росії Володимира Путіна та уповноваженої з прав дитини Марії Львової-Бєлової, визнавши їх відповідальними за незаконне переміщення українських дітей — безпрецедентний випадок у сучасній історії.

Війна також супроводжується численними випадками застосування заборонених або непропорційних засобів ведення бойових дій. Використання касетних та фосфорних боєприпасів у густонаселених районах, обстріли гуманітарних коридорів, знищення культурних пам'яток і свідоме створення умов гуманітарної катастрофи порушують принципи розмежування, пропорційності та гуманності, закріплені в міжнародному гуманітарному праві. Облога Маріуполя, де загинули десятки тисяч мирних жителів, стала символом цілеспрямованої тактики терору проти цивільного населення.

З боку України також фіксуються окремі випадки порушень, однак більшість міжнародних розслідувань підтверджує системний і масштабний характер саме російських злочинів. Україна, на відміну від агресора, співпрацює з міжнародними організаціями, допускає міжнародних спостерігачів, відкрито проводить розслідування та передає матеріали до Міжнародного кримінального суду.

Міжнародна спільнота відреагувала на агресію комплексом політичних, економічних і правових заходів. **Генеральна Асамблея ООН** ухвалила низку резолюцій, що підтверджують територіальну цілісність України та засуджують дії Росії як порушення Статуту ООН. Європейський Союз, США, Велика Британія, Канада та інші держави запровадили безпрецедентні санкції проти російської економіки, фінансової системи й військово-промислового комплексу. **Окрім цього, створюються міжнародні механізми для притягнення до відповідальності осіб, причетних до злочину агресії.**

У Гаазі формується спеціальний **Трибунал щодо злочину агресії проти України**, який має доповнити роботу Міжнародного кримінального суду, адже Статут МКС наразі обмежує його юрисдикцію щодо цього злочину. Також діє Міжнародний центр з переслідування злочину агресії (ІСРА), який збирає докази для майбутніх судових процесів.

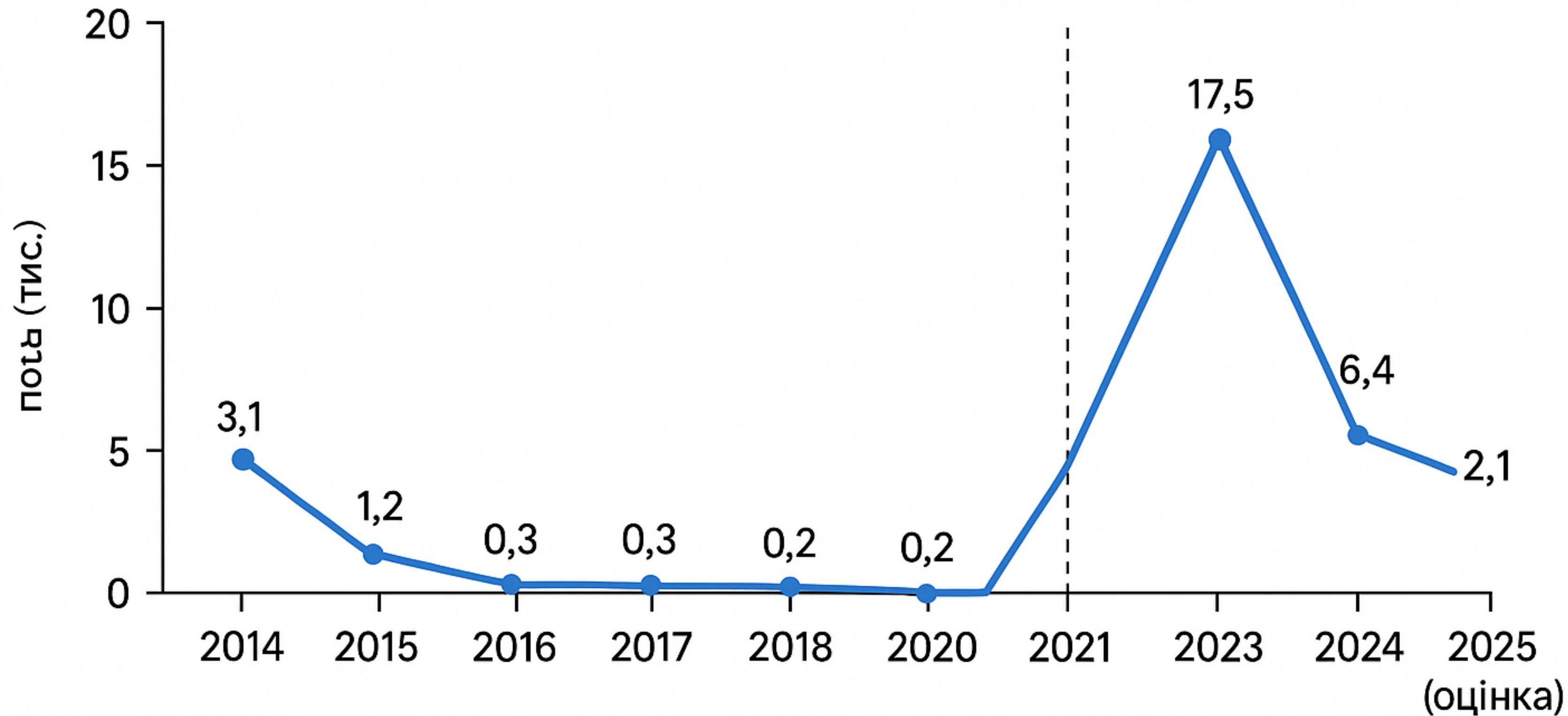

Російсько-українська війна має глибокі наслідки не лише для обох держав, а й для всієї системи міжнародних відносин. Вона продемонструвала крихкість глобальної системи безпеки та неефективність механізмів стримування агресії, закладених після 1945 року.

Водночас вона стимулювала розвиток міжнародного гуманітарного права — посилила роль Міжнародного кримінального суду, актуалізувала поняття воєнних злочинів, геноциду, злочину агресії та примусила світ повернутися до принципів справедливості й відповідальності за найтяжчі злочини проти людства.

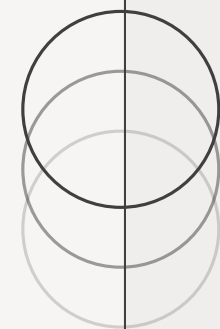
Динаміка втрат серед цивільних в Україні (2014–2025 рр.)

2022 — повномасштабна агресія РФ

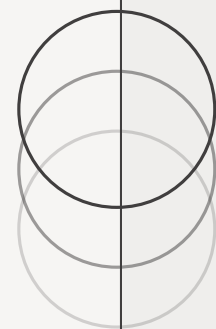
Таким чином, російсько-українська війна є не лише трагічною подією для українського народу, а й переломним моментом для всього міжнародного правопорядку.

Вона стала випробуванням сили міжнародного гуманітарного права та показала, що навіть у XXI столітті боротьба за справедливість і покарання агресора залишається складною, але необхідною умовою збереження цивілізованого світу

ВИСНОВКИ

- Збройні конфлікти часто супроводжуються грубим порушенням МГП та прав людини.
- Міжнародне співробітництво та судові органи (МКС, ІСТУ, місії ООН) критично важливі для притягнення до відповідальності.
- Сучасні конфлікти демонструють тенденції до:
 - Війни без правил та масових атак на цивільних.
 - Застосування сучасної зброї, що підвищує жертви серед цивільного населення.
- Необхідність посилення механізмів контролю та захисту населення в умовах війни.

**ДЯКУЮ
ЗА
УВАГУ!**